

Sota les bombes

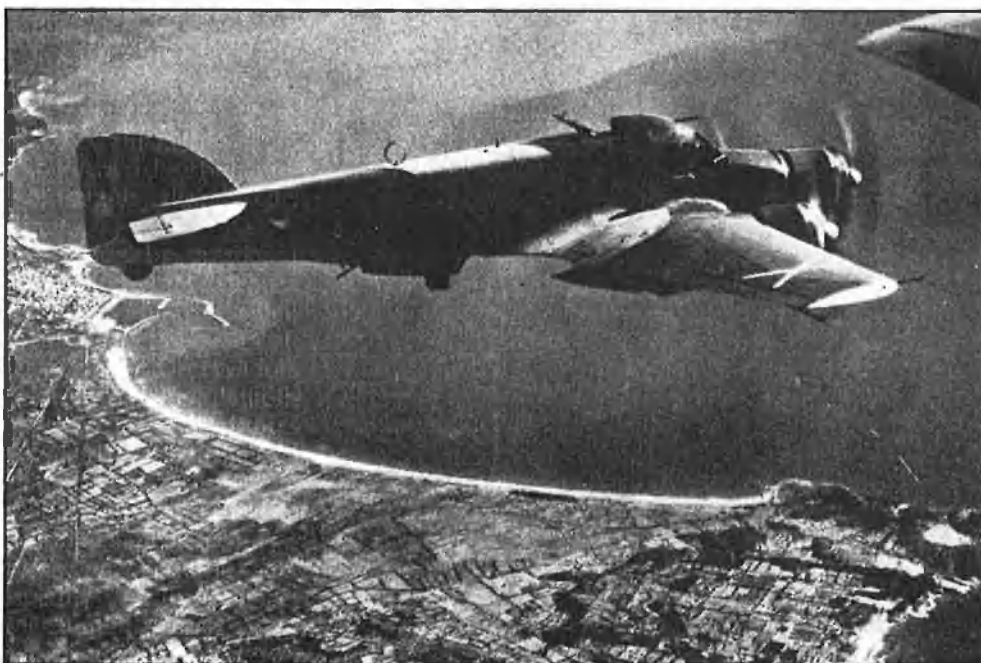
En les pròximes setmanes eixirà a la venda el llibre «Catalunya sota les bombes», publicat per l'Abadia de Montserrat. Els autors conclouen que aquest país va ser un blanc de proves tàctiques i tècniques militars que el règim franquista va oferir als seus aliats.

Lluís Bonada

Quan els franquistes van entrar a Lleida van anar al Registre Civil, Secció de Defuncions, i van endur-se únicament dos toms, el 150 i el 151, on hi havia registrades les víctimes del brutal bombardeig del diumenge dia 27 de març del 1938, pas previ a l'ocupació de la ciutat. El bombardeig de Lleida és poc citat pels estudiosos de la guerra civil. A més, va resultar enfosquit en els mitjans de comunicació per les notícies coincidents de l'ocupació de les primeres terres de Catalunya i de la llei que abolia l'Estatut

de Catalunya. Ara, dos historiadors, Josep M. Solé i Joan Villarroya, recuperaran la memòria del bombardeig de Lleida en el llibre *Catalunya sota les bombes (1936-1939)*, que edita les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Els historiadors hi fan un estudi detallat de tots els bombardeigs i han comprovat les xifres de víctimes fins on ha estat possible. També han buscat els noms d'aquestes víctimes. En el llibre es publiquen unes fotos inèdites, tretes dels arxius del govern italià, que els mateixos italians van fer des de l'aire mentre bombardejaven Barcelona.

A causa de fets com els de Lleida, els historiadors no poden oferir unes dades completes sobre les víctimes

mortals. Les proves documentals obtingudes permeten establir la xifra, comprovada, de 4.763, però «pensem —diuen— que el nombre de persones que van morir deu oscil·lar al voltant de les 5.000-5.200». «A Lleida nosaltres hem localitzat 79 víctimes, però creiem que la xifra real ha de ser molt més alta que la que nosaltres hem pogut establir».

La ciutat catalana més bombardejada va ser la capital, Barcelona, i els bombardeigs més forts que va patir cap ciutat de la rereguarda republicana van ser els efectuats per l'aviació italiana damunt de Barcelona el 16, 17 i 18 de març del 38, recorden. L'impacte dels bombardeigs en la sensibilitat pública internacional va ser

tan forta que Winston Churchill, el 18 de juny del 1940, en plena batalla d'Anglaterra, quan el terror als bombardeigs aeris alemanys era extrem, va posar per exemple el poble de Barcelona. «No vull subvalorar —va dir Churchill al Parlament— la severitat del càstig que cau damunt nostre, però confio que els nostres conciutadans seran capaços de resistir com va fer-ho el valent poble de Barcelona».

Les paraules foren reproduïdes per la premsa britànica i l'ambaixador espanyol va fer una intensa pressió, amb resultat favorable, per tal que no apareguessin al Diari de sessions. Els bombardeigs sobre Catalunya, que tenien com a missió desmoralitzar els qui creien en la democràcia, va servir, si més no, per a donar moral als qui la defensaven des de la Gran Bretanya.

«També va servir —ens diuen Solé i Villarroya— d'experiència en resistència passiva civil. Alfons Parera, que era el tècnic més qualificat de la junta de Defensa Passiva, va ser contractat durant la segona guerra mundial pels anglesos en qualitat d'expert en aquesta qüestió. Precisament, els arxius d'Alfons Parera, conservats a Montserrat, han estat una font de documentació importantíssima a l'hora de fer l'estudi».

De l'estudi fet, els historiadors conclouen que la relació entre els bombardeigs i el nombre de morts no s'ha de buscar en la quantitat d'agressions que van patir les ciutats i els pobles, sinó en el fet que els bombardeigs van afectar indiscriminadament les zones urbanes sense cap mena d'objecció militar, o bé, que els pretendits objectius militars estaven en sectors urbans o acostats a ells.

Com va dir Mussolini, l'objectiu principal d'aquesta arma era la desmoralització de l'enemic. A més, poques vegades es podien inutilitzar objectius militars estratègics perquè era del tot impossible de precisar el tret. Un dels objectius més cobejats per l'aviació i la marina feixistes va ser el pont del tren de Colera. Malgrat els continus bombardeigs, el pont va restar intacte, però el poble va ser destruït i la població vivia als afores per allunyar-se del perill que representaven les bombes i els obusos dirigits contra el pont, però que queien damunt el poble, escriuen els dos historiadors.

Altres casos destacats de la descri-

minació de l'acció són els dels Banys de Sant Elm, a la Costa Brava, dins del municipi de Sant Feliu de Guíxols. El dia 2 de setembre del 38, cinc Junkers van bombardejar la ciutat i les bombes van destruir completament les casetes dels banys. Sant Feliu de Guíxols va ser una de les poblacions més castigades durant tota la guerra. La quarta part dels immobles de la població, 528 edificis, en concret, van resultar destruïts.

Les bombes feixistes no respectaren ni els morts. Pel febrer del 39, les bombes «llançades a tort i a dret sobre Figueres i els seus voltants van afectar fins i tot el cementiri, on 65 nínxols van ser destruïts i els esquelets van restar a la vista», escriuen.

Durant la guerra civil espanyola, per primer vegada a la història, l'aviació serà utilitzada intensament en missions de bombardeig sobre la rereguarda enemiga, recorden Solé i Villarroya. Si bé els primers bombardeigs van ser fets per vaixells des del mar —el primer va ser el que va patir Roses el 30 d'octubre del 36 a causa dels obusos del «Canarias»—, la majoria van ser efectuats des de l'aire, per l'aviació amb base a Mallorca. «Si tenim en compte que aquesta aviació era gairebé en la seva totalitat italiana, va ser, doncs, l'aviació legionària l'encarregada de bombardejar sistemàticament les ciutats, sobretot les portuàries, i les vies de comunicació de la rereguarda republicana».

A més de Barcelona, les ciutats o pobles bombardejats intensament van ser Tarragona, Reus, Tortosa, Sant Vicenç de Calders —nucli de comunicacions ferroviàries—, Lleida, Tàrraga, les Borges Blanques, Badalona, Sant Adrià de Besòs, Figueres, Girona, Sant Feliu de Guíxols, Palamós, Roses, Port-Bou i Colera.

Altres ciutats van sofrir només un o dos bombardeigs, però les conseqüències tant pels danys físics com humans van ser tràgiques. És el cas sobretot de Granollers, el Perelló, la Bisbal d'Empordà, Bellpuig d'Urgell, la Garriga, Manresa, Monistrol de Montserrat, Manlleu, Vic i Ripoll. Si s'exceptua el bombardeig del 31 de maig del 38 sobre Granollers, aquests pobles van ser colpits per les bombes en dates compreses entre mitjan desembre del 38 i febrer del 39, és a dir, quan els nacionals tenien ja la guerra guanyada. Les ciutats que van veure morir més convilatans seus sota les bombes de l'aviació van ser Figueres, Granollers, Tarragona, Reus, Badalona, Lleida, les Borges Blanques, Gi-

Imatges dels bombardeigs des dels avions.

**TORRE
ORIA**

rona i Sant Feliu de Guíxols. En aquest punt, adverteixen, «hem de tenir en compte l'efecte que van causar les víctimes en pobles de mil o dos mil habitants, o inferiors, com va esdevenir-se al barri de Fenals al municipi de Castell d'Aro on van morir dues persones en una masia. Les persones mortes, encara que la xifra sigui petita, en aquests pobles per causa d'un bombardeig és el record més inesborrable en la memòria popular dels seus habitants. Aquest és el cas de pobles com Vilagrassa, Ponts, Bell-lloc, Ciutadella, Llorenç del Penedès, el Perelló, Santa Margarida i els Monjos i Campdevàrol, per exemple».

Pel que fa a les incògnites que queden per aclarir, els dubtes encara romanen sobre qui va protagonitzar els bombardeigs de Granollers i de Lleida. «Se sospita dels alemanys, en tots dos casos, però encara no ho hem pogut confirmar». A Granollers el bom-

La desmoralització de l'enemic: Objectiu principal.

bardeig va ser molt dur. Poc després de les nou del matí del 31 de maig del 38, escriuen, cinc aparells Junker van descarregar al bell mig de la ciutat trenta bombes explosives i deu d'incendiàries, i van causar l'enderrocament de nombrosos edificis i més de dos centenars de víctimes. A part de la porxada, construïda l'any 1586, una vuitantena d'edificis van sofrir desperfectes. Però el rastre més tràgic va ser el que van deixar entre la gent.

L'hora i el fet que la ciutat no havia estat fins aquest moment bombardejada va fer que la gent es trobés amb

la normalitat d'una ciutat allunyada del front fent les seves feines, sobretot les cèlebres cues del menjar. Calgué traslladar ferits fora de la ciutat, des de Barcelona fins a la comarca veïna d'Osona. La xifra de morts va ser de 209, un 75 per cent dels quals eren dones i nens.

Durant el període bèl·lic a Catalunya, hi hagué alguns bombardeigs efectuats per aparells republicans sobre pobles de Catalunya que es trobaven a la línia del front de guerra. Tot i que els franquistes atribueïen alguns dels seus bombardeigs als republicans, el primer autènticament fet per avions republicans, escriuen Solé i Villarroya, amb víctimes mortals, va ser a l'Horta de Sant Joan, a la comarca de la Terra Alta. El dia 7 d'abril, en plena ofensiva franquista al front d'Aragó, que arribarà fina al mar per Vinaròs i tallarà la zona republicana, aparells republicans aboquen bombes sobre l'Horta de Sant Joan, a les 12,30 hores. Cinc persones, tres dones i dos homes fills de la vila, van morir-hi. Sort i Gandesa són altres poblacions on cau metralla republicana, i també un barri de Tarragona. Els bombardeigs republicans van ser sempre, diuen els dos historiadors, accions paral·leles a les operacions de guerra. El total de víctimes va ser de divuit. «Són uns bombardeigs que no provocaren —escriuen— cap consciència particular en les poblacions que els sofriren. El rastre que han deixat en la memòria històrica d'aquests pobles és el d'incloure'ls com un fet unit a l'episodi bèl·lic de les operacions de guerra d'aquells dies».

Els historiadors completen el seu estudi amb una informació detallada sobre la reacció internacional que els bombardeigs van provocar. També han elaborat un capítol sobre els escriptors que n'han parlat.

En definitiva, estableixen Solé i Villarroya, la zona republicana, i, en el cas estudiat, Catalunya, va ser castigada per una allau de bombes de tota mena que no solament van provocar la mort de moltes víctimes innocents, sinó que, a més de ser un element fonamental per decantar la moral de la rereguarda en el decurs de la guerra civil, va ser un banc de proves tàctiques i tècniques militars que el règim franquista va oferir als seus aliats feixista i nazi per guanyar la guerra civil iniciada amb la rebel·lió militar del juliol del 36. □